

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет
Кафедра пропедевтики терапевтичної стоматології

«УЗГОДЖЕНО»

Гарант освітньо-професійної
програми «Стоматологія»

_____ Ольга Шешукова
“ _____ ” 20__ року

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова вченої ради
факультету міжнародного

_____ Олександр Люлька
Протокол від _____ 20__ №__

СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА (КЛІНІЧНЕ НАВЧАННЯ)
М.1 НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА (КЛІНІЧНЕ НАВЧАННЯ)
З ТЕРАПЕВТИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ
нормативна дисципліна

рівень вищої освіти

другий (магістерський) рівень
вищої освіти

галузь знань

22 «Охорона здоров'я»

спеціальність

221 «Стоматологія»

кваліфікація освітня

магістр стоматології

кваліфікація професійна

лікар-стоматолог

освітньо-професійна програма

«Стоматологія»

форма навчання

денна

курс та семестр вивчення навчальної

3 курс - VI семестр

дисципліни

3 II курс - VI семестр

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри

пропедевтики терапевтичної стоматології

Зав. кафедри _____ Ткаченко І.М.

Протокол від _____ 20__ №__

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладачів, науковий ступінь, учене звання	Ткаченко Ірина Михайлівна, д.мед.н., професор Сидорова А.І., к.мед.н., доцент Марченко І.Я, к.мед.н., доцент Шундрик М.А., к.мед.н., доцент Павленко С.А., к.мед.н., доцент Назаренко З.Ю., к.мед.н., доцент Павленкова О.В., к.мед.н., доцент Ляшенко Л.І., к.мед.н., асистент Водоріз Я.Ю., доктор філософії, асистент Дворник А.М., доктор філософії, асистент Брайло Н.М., асистент
Профайл викладачів	https://prop-terstom.pdmu.edu.ua/
Контактний телефон	(0532)635677
E-mail:	propterstom@pdmu.edu.ua
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	https://prop-terstom.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни «Навчальна практика (клінічне навчання)» вивчається протягом 3-х років на 3-му, 4-му, 5-му роках навчання і структурована на 4 модулі.

Обсяг навчальної дисципліни

На вивчення Модуля 1 «Навчальна практика (клінічне навчання) з терапевтичної стоматології» на 3-му році навчання відводиться:

Кількість кредитів / годин – 4 кредити / 120 год, із них:

Лекції (год.) – немає

Практичні (год.) – 64 год

Самостійна робота (год). – 56 год

Модуль 1 «Навчальна практика (клінічне навчання) з терапевтичної стоматології» на 3-му році навчання складається з 4 блоків змістовних модулів:

Змістовний модуль 1. Професійна гігієна порожнини рота: методи індикації мікробної біоплівки та видалення зубних відкладень;

Змістовний модуль 2. Діагностика та лікування карієсу та некаріозних уражень зубів;

Змістовний модуль 3. Діагностика та лікування пульпіту;

Змістовний модуль 4. Діагностика та лікування верхівкового періодонтиту.

Політика навчальної дисципліни

Важливою умовою успішного навчального процесу є особисте дотримання кожним здобувачем вищої освіти правил поведінки, прийнятих в ПДМУ та в суспільстві. Здобувач вищої освіти університету, як майбутній лікар, повинен мати високий рівень культури поведінки, поводити себе гідно, тактовно, зберігати витримку і самоконтроль.

Здобувач вищої освіти повинен вчасно приходити на заняття без запізнь, бути одягнений у відповідну медичну форму (білий халат або хірургічний костюм, змінне взуття та медична шапочка). Здобувач вищої освіти не повинен порушувати графік навчального процесу, приходити на заняття з конспектом і підготовленим по темі заняття, не допускати невиконання навчального плану та індивідуального навчального плану без поважних на те причин. Здобувач вищої освіти, який допустив пропуски занять без поважної на те причини, зобов'язаний у триденний термін після виходу на заняття звернутися в деканат із заявою на ім'я декана про дозвіл на відпрацювання. Протягом заняття здобувач вищої освіти не повинен виходити з аудиторії без дозволу викладача; користуватись під час занять мобільним телефоном і іншими засобами зв'язку та отримання інформації без дозволу викладача, займатися сторонньою діяльністю, відволікати інших студентів та заважати викладачу.

При організації освітнього процесу в ПДМУ здобувачі вищої освіти та викладачі діють відповідно до:

Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті

https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/EXHOB4YrpFJqaqUWjwI3e7GhMA6TcAWDd7yVXYjO.pdf

Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету та Кодексу академічної доброчесності в ПДМУ

https://www.pdmu.edu.ua/storage/n_process_vimo/docs_links/t0jTYbqtNrd5ETCcHiFyMtnnlHbvN0orJOgwYDeS.pdf

https://www.pdmu.edu.ua/storage/n_process_vimo/docs_links/WwK8jif9Fb1Sz yjXCStiqjWVmat8x3J9QFHekKWx.pdf)

Правила внутрішнього розпорядку для студентів Полтавського державного медичного університету

(https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/ycZUUg0fZUvD4QBZ4a18PWhTNJH8AbU6fANHzFAF.pdf).

Положення про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти у Полтавському державному медичному університеті (https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/pA4e0X3ke7nhuMkZbATEoLhDsEVaJsVrQtqiFjL.pdf)

Положення про відпрацювання пропущених занять і незадовільних оцінок здобувачами вищої освіти Полтавського державного медичного університету (https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/Tw1ZR7sjAmDI8i0uE6kRX5q2F80J6AiwtZ2dvVlQ.pdf)

та інш.

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Навчальна практика (клінічне навчання) М.1. «Навчальна практика (клінічне навчання) з терапевтичної стоматології» є практичні навички для виконання стоматологічних маніпуляцій, що охоплюють весь спектр діагностичної, лікувально-профілактичної роботи лікаря терапевта-стоматолога, які

базуються на питаннях етіології, патогенезу, клінічних проявах захворювання зубів і тканин пародонта та методів їх лікування, а також загальнодержавних та індивідуальних профілактичних заходах щодо запобігання таким найпоширенішим захворюванням, як карієс та його ускладнення.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни (міждисциплінарні зв'язки). Проходження навчальної практики (клінічного навчання) з терапевтичної стоматології для студентів 3 курсу стоматологічного факультету ґрунтується на попередньо отриманих студентами знаннях з анатомії людини, гістології, цитології та ембріології, патологічної анатомії, біологічної хімії, мікробіології, вірусології та імунології, клінічної фармакології, патоморфології, патофізіології, внутрішньої медицини, дерматології, венерології, соціальної медицини, пропедевтики терапевтичної стоматології та терапевтичної стоматології (Модуль 1,2) та інтегрується з цими дисциплінами.

У свою чергу, практика формує засади подальшого вивчення студентом дисциплін професійної підготовки – терапевтичної стоматології, стоматології дитячого віку, хірургічної та ортопедичної стоматології, що передбачає інтеграцію з ними "по вертикалі" та формування умінь застосовувати знання в процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної практики (клінічного навчання) з терапевтичної стоматології є перевірка, закріплення та використання отриманих здобувачами освіти знань для набуття практичних навичок по виконанню стоматологічних маніпуляцій, загальних та спеціальних компетентностей відповідно до Стандарту вищої освіти України другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 – «Охорона здоров'я», спеціальності 221 – «Стоматологія».

Основними завданнями проходження навчальної практики з терапевтичної стоматології є:

- навчитися використовувати принципи профілактики стоматологічних захворювань та визначати фактори ризику основних стоматологічних захворювань та їх ускладнень.
- проводити заходи щодо профілактики основних стоматологічних захворювань та здійснювати епідеміологічний аналіз стоматологічної захворюваності населення, виявляючи групи ризику, території ризику, фактори ризику. Визначати тактику обстеження та первинної профілактики здорових осіб. Демонструвати та володіти практичними навичками з профілактики стоматологічних захворювань.
- використовуючи стандартну технологію, на підставі нормативних документів вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення (амбулаторну карту стоматологічного пацієнта, щоденник обліку виконаної роботи).

- визначати зміст організації роботи терапевтичного стоматологічного відділення поліклініки, дотримуватися лікувально-охоронного та санітарно-гігієнічного режиму, демонструвати знання щодо методів стерилізації стоматологічного інструментарію та порядку догляду за ним.
- проводити обстеження стоматологічного хворого, застосовувати на практиці провідні синдроми і симптоми у терапевтичній стоматології, обґрунтувати і формулювати попередній діагноз; вміти аналізувати результати обстеження та проводити диференціальну діагностику, формулювати остаточний діагноз основних захворювань, визначати характер та принципи лікування пацієнтів в клініці терапевтичної стоматології, скласти план лікування хворого на карієс, його ускладнення та некаріозні ураження в залежності від форми, перебігу захворювання, віку та загального стану пацієнта, виявляти різні клінічні варіанти та ускладнення найбільш поширених стоматологічних захворювань, проводити їх первинну та вторинну профілактику.
- оволодіти методами знеболення при лікуванні одонтопатології, препарування каріозних порожнин за Блеком, роботи стоматологічним інструментарієм і ендодонтичними інструментами, методиками роботи з пломбувальними матеріалами хімічного, світлового твердіння, для тимчасових пломб і кореневих каналів.
- оволодіти методами діагностики та надання невідкладної допомоги на стоматологічному прийомі у лікаря стоматолога-терапевта.
- проводити оцінку стану гігієни порожнини рота за гігієнічними індексами та ефективності проведення її. Надавати рекомендації по гігієні порожнини рота з урахуванням індивідуальних особливостей пацієнта з одонтопатологією.
- ознайомитися із веденням обліково-звітної документації лікаря стоматолога-терапевта, виписувати рецепти і знати вимоги до умов зберігання медикаментозних препаратів, пояснювати механізм впливу під час їх застосування.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами «Стандарту вищої освіти України» **навчальна практика (клінічне навчання) з терапевтичної стоматології** забезпечує набуття студентами *компетентностей*:

- *інтегральна*: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень і/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.
- *загальні*:
 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність вчитися і бути сучасно навченим.
 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
5. Здатність спілкуватися англійською мовою. Здатність використовувати міжнародні греко-латинські терміни, скорочення і кліше у фаховому усному й писемному мовленні.
6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації; здатність працювати автономно.
9. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми.
10. Здатність до вибору стратегії спілкування.
11. Здатність працювати у команді.
12. Навички міжособистісної взаємодії.
13. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
14. Навички здійснення безпечної діяльності.
15. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт.
16. Прагнення до збереження навколишнього середовища.
17. Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.
18. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні.

– *спеціальні:*

1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.
2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.
3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.
4. Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепнолицевої області.
5. Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
6. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції.
7. Спроможність проводити лікування основних захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.
8. Спроможність до організації та проведення лікувально-евакуаційних заходів.
9. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги.
10. Спроможність оцінювати вплив довкілля на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).
11. Спроможність ведення нормативної медичної документації.

12. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.
13. Спроможність до організації і проведення реабілітаційних заходів та догляду у пацієнтів із захворюваннями органів ротової порожнини та ЩЮ.
14. Спроможність до правового забезпечення власної професійної діяльності.
15. Спроможність надавати домедичну допомогу за протоколами тактичної медицини.

Результати навчання для дисципліни відповідно до освітньо-професійної програми «Стоматологія»:

Програмні результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.

Навчальна практика (клінічне навчання) з терапевтичної стоматології, як навчальна дисципліна, закладає фундамент для формування в подальшому інтегративних кінцевих програмних результатів навчання, таких як:

1. Виділяти й ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми, за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2.1.Терапевтична стоматологія (А, Б) додатку 1 освітньо-професійної програми «Стоматологія»). <https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr-opp-stom/files/E1iweCIMoYLZdaPDZUrOsZxIKLoMOBaiA1xhwVo4.pdf>
2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний і фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лищевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу.
3. Призначати й аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) за списком 5 додатку 1 освітньо-професійної програми «Стоматологія», пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лищевої області для проведення диференційної діагностики захворювань.
4. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах закладу охорони здоров'я (за списком 2.1.Терапевтична стоматологія (А, Б) додатку 1 освітньо-професійної програми «Стоматологія»).
5. Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4 додатку 1 освітньо-професійної програми «Стоматологія»).

6. Планувати та втілювати заходи профілактики стоматологічних захворювань серед населення для запобігання розповсюдження стоматологічних захворювань.
7. Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової та індивідуальної, загальної і локальної медикаментозної та немедикаментозної профілактики стоматологічних захворювань.
8. Визначати підхід, план, вид і принцип лікування стоматологічного захворювання (за списком 2.1.Терапевтична стоматологія (А, Б) додатку 1 освітньо-професійної програми «Стоматологія») шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
9. Визначати характер режиму праці, відпочинку та необхідної дієти при лікуванні стоматологічних захворювань на підставі попереднього або остаточного клінічного діагнозу шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
10. Визначати тактику ведення стоматологічного пацієнта при соматичній патології (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
11. Проводити лікування основних стоматологічних захворювань за існуючими алгоритмами та стандартними схемами під контролем лікаря-керівника в умовах закладу охорони здоров'я (за списком 2.1. Терапевтична стоматологія (А, Б) додатку 1 освітньо-професійної програми «Стоматологія»).
13. Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу (за списком 4).
14. Аналізувати й оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів і комп'ютерних інформаційних технологій.
15. Оцінювати вплив довкілля на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.
16. Формувати цілі й визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.
18. Усвідомлювати й керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.
19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.
20. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.
21. Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу для різних верств населення та в різних умовах (за списком 6).

22. Виконувати медичні стоматологічні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу для різних верств населення та в різних умовах (за списком 7 (маніпуляції за номерами 2,6,7,17,18,19,20,22,26,32,33,35,42,43,46,47,48,50,52,56,68) додатку 1 освітньо-професійної програми «Стоматологія»).

23. Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 4) в умовах обмеженого часу (за списком 6).

24. Розробляти заходи щодо організації, інтеграції надання стоматологічної допомоги населенню та проводити маркетинг медичних, в тому числі стоматологічних послуг в умовах функціонування закладу охорони здоров'я, його підрозділу, в конкурентному середовищі.

По завершенню вивчення дисципліни **«Навчальна практика (клінічне навчання) з терапевтичної стоматології»**, здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- клінічні особливості анатомо-гістологічної будови зубів, пародонта, слизової оболонки та органів порожнини рота;
- класифікації хвороб зубів (карієсу та його ускладнень, некаріозних уражень твердих тканин зуба);
- основні методи обстеження стоматологічних хворих;
- клінічні ознаки одонтологічних захворювань;
- основні клінічні та біохімічні показники норми біологічних рідин організму людини;
- принципи проведення диференційної діагностики одонтологічних захворювань;
- принципи та етапи лікування стоматологічних хворих;
- види, рівні та заходи профілактики хвороб зубів.
- основні ознаки невідкладних станів на стоматологічному прийомі та за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі);
- тактику, алгоритми надання екстреної медичної допомоги на стоматологічному прийомі та за будь-яких обставин в умовах обмеженого часу;

вміти:

- проводити обстеження стоматологічного хворого;
- аналізувати зміни в будові твердих тканин зуба, пульпи, періодонта, пародонта, слизової оболонки порожнини рота, що пов'язані з віком та патологічними станами;
- обґрунтовувати і формулювати попередній діагноз;
- проводити диференціальну діагностику;
- аналізувати результати обстеження стоматологічного хворого;
- визначати клінічний діагноз основних захворювань зубів каріозного та не каріозного походження та його ускладнень;

- виявити та ідентифікувати прояви соматичних, інфекційних захворювань в порожнині рота;
- визначити характер та принципи лікування пацієнтів у клініці терапевтичної стоматології;
- виявити різні клінічні варіанти та ускладнення найбільш поширених одонтологічних захворювань;
- проводити первинну та вторинну профілактику найбільш поширених захворювань у клініці терапевтичної стоматології.
- визначити необхідний режим праці та дієти при лікуванні стоматологічних захворювань у клініці терапевтичної стоматології;
- визначити діагноз невідкладного стану;
- визначити тактику та надання екстреної медичної допомоги;
- організувати проведення лікувально-евакуаційних заходів.

Тематичний план лекцій (за модулями) із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції – не передбачено

Тематичний план практичних занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Навчальна практика (клінічне навчання) з терапевтичної стоматології		
Змістовний модуль 1. Професійна гігієна порожнини рота: методи індикації мікробної біоплівки та видалення зубних відкладень.		
1.	Організація роботи стоматологічного кабінету терапевтичного профілю. Типове оснащення та інструментарій. Гігієнічні вимоги та нормативи. Правила асептики та антисептики в стоматології. Лікарський нагляд та контроль за стерилізацією. Техніка безпеки під час роботи в стоматологічному кабінеті. – організація надання стоматологічної допомоги населенню України; – організація роботи стоматологічного відділення поліклініки та стоматологічного кабінету терапевтичного профілю; – гігієнічні вимоги, нормативи організації стоматологічного кабінету терапевтичного профілю; – оснащення робочого місця лікаря-стоматолога: універсальні установки та зуболікарські крісла; – поняття ергономіки в стоматології; – лікарський нагляд та контроль за стерилізацією; – інструкції з техніки безпеки роботи в стоматологічному кабінеті.	2
2.	Обліково-звітна документація лікаря-стоматолога терапевта. Профілактика невідкладних станів в клініці	2

	терапевтичної стоматології (запаморочення, втрата свідомості, гіпертонічний криз, кропивниця, анафілактичний шок). Визначення провідних симптомів та надання невідкладної допомоги. Оцінка стану хворого. – основні форми медичної документації стоматологічного терапевтичного прийому: медична карта стоматологічного хворого 043/О, , правила їх заповнення; – клінічні прояви та діагностика невідкладних станів на стоматологічному прийомі: обморок, колапс, алергологічний шок, гіпертонічний криз, гостра серцева недостатність тощо; – алгоритм надання допомоги при невідкладних станах на стоматологічному терапевтичному прийомі: набори медикаментів та протоколи надання невідкладної допомоги.	
3.	Робота з діагностичною апаратурою терапевтичного стоматологічного кабінету. Інтерпретація результатів основних та додаткових методів обстеження пацієнта з одонтопатологією. Алгоритм вивчення і опису рентгенівських знімків. - оцінка стану ураженого зуба за результатом основних методів обстеження: огляду, зондування, горизонтальної та вертикальної перкусії, пальпації слизової оболонки в області проекції верхівки кореня; - методика проведення та інтерпретація результатів термодіагностики; - методика проведення та інтерпретація результатів електроодонтодіагностики (ЕОД); - методика проведення та інтерпретація результатів карієс-маркування (вітальне фарбування); - алгоритм вивчення і опису рентгенівських знімків; - алгоритм вивчення комп'ютерної томографії для діагностики одонтопатології; - методика проведення та інтерпретація результатів люмінесцентної і транслюмінаційної діагностики; - проведення діагностичних тестів (тест з анестезією, тест на препарування) та інтерпретація їх результатів; - методика визначення тригерних зон та обстеження місць виходу периферичних гілок трійчастого нерва; - визначення омичного опору твердих тканин зуба; - оцінка аналізів сечі, загального аналізу крові, аналізу крові на цукор, біохімічного аналізу крові, рН ротової рідини тощо.	2
4.	Засоби та методи індикації зубної біоплівки. Оцінка гігієнічного індексу. <i>Курація пацієнта з зубними відкладеннями з заповненням розширеної медичної карти стоматологічного хворого*</i> - оцінка виду зубних відкладень за розташуванням, ступенем мінералізації, часом утворення; - методика проведення індикації мікробної біоплівки за допомогою барвників (таблеток, двоколірних подушечок Paroplak, рідин): інтерпретація результату; - методика визначення та інтерпретація результату гігієнічного індексу за Федоровим-Володкіною;	2

	- методика визначення інтерпретація результату гігієнічного індексу за Green-Vermillion; - методика оцінки індексу ефективності гігієни порожнини рота (Podshadley, Haley); - алгоритм курації пацієнта з зубними відкладеннями; - правила заповнення медичної карти стоматологічного хворого з зубними відкладеннями.	
5.	Проведення професійної гігієни порожнини рота. Ручний скейлінг: інструменти та методика застосування. Засоби для хімічного видалення зубних відкладень. Паста та інструменти для поліровки поверхонь зубів. Використання препаратів, що містять фтор для профілактики карієсу. - алгоритм проведення професійної гігієни порожнини рота; - видалення мінералізованих зубних відкладень ручним способом з використанням інструментів для скейлінгу (кюрети Лангера, Грейсі, набір крючків Закса тощо); - використання засобів для хімічного способу видалення біоплівки; - алгоритм проведення поліровки усіх поверхонь зубів з використанням торцевих щіток, паст, пластикових полірувальних штрипс тощо; - способи нанесення препаратів, що містять фтор для профілактики карієсу.	2
6.	Проведення професійної гігієни порожнини рота. Апаратні методи видалення зубних відкладень. Повітряно-абразивні системи (Air-flow), пневматичні та ультразвукові скейлери: показання, методика роботи. - склад набору, підготовка до застосування повітряно-абразивної системи Air-flow; - алгоритм видалення зубних відкладень повітряно-абразивним способом (Air flow); - відмінності механізму роботи магніто-стрикційного та п'єзо-електричного скейлера; - правила роботи зі звуковим, ультразвуковим скейлером; - алгоритм видалення зубних відкладень звуковим, ультразвуковим скейлером.	2
7.	Клінічна конференція «Засоби та методи професійної гігієни порожнини рота» **	2
Змістовний модуль 2. Діагностика та лікування карієсу та некаріозних уражень зубів.		
8.	Обстеження пацієнта та діагностика карієсу зубів. 1-й етап менеджменту карієсу: оцінка факторів ризику карієсу та захисту від карієсу Американської стоматологічної асоціації (ADA), CAMBRA та Cariogram. - алгоритм менеджменту пацієнта з карієсом за 4D-циклом; - оцінка і аналіз факторів ризику карієсу (ФРК) та захисту від карієсу у здорових та пацієнтів з карієсом за ADA (додаток 1 до Стандарту медичної допомоги «Карієс зубів»); - оцінка і аналіз факторів ризику карієсу (ФРК) та захисту від карієсу у здорових та пацієнтів з карієсом за CAMBRA; - оцінка і аналіз факторів ризику карієсу (ФРК) та захисту від	2

	карієсу у здорових та пацієнтів з карієсом з заповненням Cariogram; - визначення рівня карієсу у пацієнта за ступенем ризику карієсу (додаток 2 до Стандарту медичної допомоги «Карієс зубів»); - документація факторів ризику та захисту у формі 043/О; - оцінка структурно-функціональної резистентності твердих тканин зуба за ТЕР-тестом; - проведення та інтерпретація результатів КОШРЕ теста.	
9.	Обстеження пацієнта та діагностика карієсу зубів. 2-й етап менеджменту карієсу: виявлення та оцінка ступеня тяжкості карієсу та його активності. Комплексна діагностика карієсу зубів з поєднанням візуальної та рентгенологічної оцінки ступеня тяжкості та активності каріозного процесу. Курація пацієнта з активними формами карієсу з заповненням розширеної медичної карти стоматологічного хворого*. - об'єктивне клінічне обстеження пацієнта візуально-тактильним методом (огляд і зондування): оцінка поверхні (цілісність, текстура), глибини ураження; - визначення показання до проведення рентгенологічного дослідження (bitewing x-ray) при діагностиці карієсу зубів (додаток 4 до Стандарту медичної допомоги «Карієс зубів»); - оцінка результатів додаткових методів обстеження, проведених за показаннями; - поєднання рентгенографічних та клінічних ознак ступеня тяжкості карієсу за ICDAS (додаток 6 до Стандарту медичної допомоги «Карієс зубів»); - використання схеми діагностики карієсу зубів, що поєднує візуальну та рентгенологічну оцінку (додаток 3 до Стандарту медичної допомоги «Карієс зубів»); - визначення активності карієсу коронки за ICDAS (додаток 7 до Стандарту медичної допомоги «Карієс зубів»); - визначення ступеня тяжкості карієсу з урахуванням активності ураження (Додаток 5 до Стандарту медичної допомоги «Карієс зубів»); - визначення ступеня тяжкості карієсу кореня за ICDAS (додаток 8 до Стандарту медичної допомоги «Карієс зубів»); - проведення внутрішньосиндромної та позасиндромної диференційної діагностики різних фрм карієсу; - встановлення клінічного діагнозу; курація пацієнта з активними формами карієсу з заповненням розширеної медичної карти стоматологічного хворого*.	2
10.	3-й етап менеджменту карієсу: визначення найбільш оптимального плану лікування каріозного ураження, враховуючи стан пацієнта та зуба. Оцінка складності лікування карієсу. Складання індивідуального плану лікування: на рівні пацієнта та зуба - вибір індивідуального плану профілактики, лікування карієсу за блок-схемою плану лікування пацієнта (Додаток 9 до Стандарту медичної допомоги «Карієс зубів»);	2

	- визначення оцінки складності лікування карієсу (Карієс зубів. Клінічна настанова, заснована на доказах. Додаток 10); - складання схеми профілактики та контролю на рівні пацієнта для збереження зубів (Карієс зубів. Клінічна настанова, заснована на доказах. Додаток 11); - клінічна модель прийняття рішень щодо лікування карієсу (Карієс зубів. Клінічна настанова, заснована на доказах. Додаток 17).	
11.	4-й етап менеджменту карієсу: розробка схеми профілактики і контролю та лікування пацієнта з початковим карієсом (ACDAS 1, 2). Схема неінвазивного лікування кавітованих і некавітованих каріозних уражень коронок та коренів зуба. - обґрунтування можливості консервативного методу лікування карієсу. - клінічна схема неінвазивного лікування каріозних уражень постійних зубів без наявності каріозних порожнин та з ними (Карієс зубів. Клінічна настанова, заснована на доказах. Додаток 12); - лікування карієсу за допомогою оцінки ризиків відповідно до CAMBRA (Карієс зубів. Клінічна настанова, заснована на доказах. Додаток 18); - місцеве застосування фтору для лікування активного початкового (некавітованого) карієсу; - використання електрофорезу для лікування початкового карієсу: ремінералізуючі засоби, методика проведення; - техніка проведення інфільтрації смолою системою "Icon"; - техніка глибокого фторування за Кнаппвостом; - техніка використання «Ремодента» для неінвазивного лікування карієсу; - складання індивідуальної схеми профілактики карієсу в залежності від групи ризику.	2
12.	Розробка схеми профілактики і контролю та лікування пацієнта з середнім карієсом: послідовність етапів та особливості виконання. Підходи до видалення каріозних тканин. Клінічний алгоритм застосування пломбувальних матеріалів для прямої реставрації зубів. Курація пацієнта з неактивними формами карієсу з заповненням розширеної медичної карти стоматологічного хворого*. - етапи інвазивного лікування середнього активного карієсу; - мікроінвазивні техніки препарування каріозних порожнин для лікування кавітованого активного середнього карієсу ACDAS 3; - клінічна модель прийняття рішень щодо лікування карієсу (Карієс зубів. Клінічна настанова, заснована на доказах. Додаток 17); - клінічна схема підходів до видалення каріозних тканин при лікуванні вітальних постійних зубів, які не лікувалися ендодонтично (Карієс зубів. Клінічна настанова, заснована на доказах. Додаток 15); - визначення підходів до видалення каріозних тканин та клінічна картина каріозного ураження (Карієс зубів. Клінічна настанова, заснована на доказах. Додаток 13);	

	- клінічний алгоритм застосування пломбувальних матеріалів для прямої реставрації вітальних, ендодонтично нелікованих постійних зубів (Карієс зубів. Клінічна настанова, заснована на доказах. Додаток 16); - курація пацієнта з неактивними формами карієсу з заповненням розширеної медичної карти стоматологічного хворого.	
13.	Розробка схеми профілактики і контролю та лікування пацієнта з глибоким карієсом: послідовність етапів та особливості виконання. Одноетапний та двоетапний методи лікування активного глибокого карієсу. Лікувальні прокладки: групи, властивості, механізм дії, показання до використання. - клінічна модель прийняття рішень щодо лікування карієсу (Карієс зубів. Клінічна настанова, заснована на доказах. Додаток 17); - етапи односеансного методу лікування активного глибокого карієсу; - лікувальні прокладки для захисту та стимулювання пульпи при лікуванні активного глибокого карієсу: групи, властивості, механізм дії, особливості накладання; - етапи двосеансного методу лікування активного глибокого карієсу з використанням 2-етапного видалення каріозних тканин; - узагальнення клінічних рекомендацій та положень ефективної стоматологічної допомоги щодо видалення каріозних тканин та використання прямих реставраційних матеріалів при лікуванні каріозних ураженнях у вітальних, ендодонтично пролікованих постійних зубах (Карієс зубів. Клінічна настанова, заснована на доказах. Додаток 14); - клінічний алгоритм застосування пломбувальних матеріалів для прямої реставрації вітальних, ендодонтично нелікованих постійних зубів (Карієс зубів. Клінічна настанова, заснована на доказах. Додаток 16).	
14.	Обстеження пацієнта та діагностика некаріозних уражень, які виникли в період фолікулярного розвитку зуба. - обстеження пацієнта та діагностика гіпоплазії емалі; - обстеження пацієнта та діагностика гіперплазії емалі; - обстеження пацієнта та діагностика флюорозу зубів; - діагностика аномалій розвитку і прорізування зубів (зуби Гетченсона, Фурньє, Пфлюгера тощо); - внутрішньосиндромна диференційна діагностика некаріозних уражень, які виникли в період фолікулярного розвитку зуба; - позасиндромна диференційна діагностика некаріозних уражень, які виникли в період фолікулярного розвитку зуба з різними формами карієсу.	
15.	Обстеження пацієнта та діагностика некаріозних уражень, які виникли після прорізування зуба. Зміни кольору зубів (дисколорити) та методи їх усунення. Курація пацієнта з некаріозними ураженнями зубів з заповненням розширеної медичної карти стоматологічного хворого*.	2

	- обстеження пацієнта та діагностика клиноподібного дефекту; - обстеження пацієнта та діагностика ерозії емалі; - обстеження пацієнта та діагностика підвищеної стертості зубів; - обстеження пацієнта та діагностика хімічного некрозу твердих тканин зуба; - обстеження пацієнта та діагностика травм зубів. - внутрішньо- та позасиндромна діагностика карієса та некаріозних уражень зубів, які виникли після прорізування зубів; - заповнення розширеної медичної карти стоматологічного хворого з некаріозними ураженнями зубів.	
16.	Лікування пацієнтів з некаріозними ураженнями зубів: етапи, обґрунтування вибору пломбувальних матеріалів. Сучасні десенситайзери для лікування гіперестезії твердих тканин зубів: групи, властивості. - вибір методу лікування пацієнтів з некаріозними ураженнями зубів в залежності від етіопатогенетичного чинника, виду , ступеня та глибини ураження; - групи препаратів для лікування гіперестезії, їх властивості; - методи введення лікарських речовин для лікування гіперестезії, - обґрунтування вибору пломбувальних матеріалів для прямої реставрації.	
17.	Клінічна конференція (розбір клінічних кейсів) «Сучасні тренди діагностики і лікування каріозних та некаріозних уражень зубів» **	2
Змістовний модуль 3. Діагностика та лікування пульпіту		
18.	Обстеження пацієнта та діагностика зворотних форм пульпіту (гострий травматичний пульпіт, гіперемія пульпи, обмежений пульпіт). Курація пацієнта зі зворотними формами пульпіту з заповненням розширеної медичної карти стоматологічного хворого*. - суб'єктивне обстеження (опитування) пацієнта зі зворотними формами пульпіту: характеристика больового синдрому, виявлення анамнезу захворювання; - об'єктивне клінічне обстеження пацієнта зі зворотними формами пульпіту; - внутрішньосиндромна диференціальна діагностика зворотних форм пульпіту; - позасиндромна диференціальна діагностика зворотних форм пульпіту; - курація пацієнта зі зворотними формами пульпіту з заповненням розширеної медичної карти стоматологічного хворого*.	2
19.	Лікування пацієнта з пульпітом методом збереження життєдіяльності пульпи: послідовність та особливості проведення етапів, помилки та можливі ускладнення. Лікувальні пасти: групи, властивості, особливості застосування. - обґрунтування вибору біологічного методу лікування пульпіту; - послідовність етапів лікування біологічним методом; - вибір методу знеболення при лікуванні пульпіту біологічним методом;	2

	- обґрунтування вибору анестетиків для знеболення; - попередження можливих ускладнень при проведенні анестезії; - обґрунтування вибору лікувальних прокладок для біологічного методу лікування пульпіту; - особливості приготування, накладання, тривалості застосування лікувальних прокладок в залежності від форми пульпіту.	
20.	Лікування пацієнта з пульпітом методом вітальної ампутації: послідовність та особливості проведення етапів, помилки та можливі ускладнення. - обґрунтування вибору методу вітальної ампутації для лікування пульпіту; - послідовність етапів лікування методом вітальної ампутації; - вибір методу знеболення при лікуванні пульпіту методом вітальної ампутації; - обґрунтування вибору анестетиків для знеболення; - попередження можливих ускладнень при проведенні анестезії; - використання кофердаму для проведення ізоляції операційного поля; - проведення препарування каріозної порожнини (трепанції, видалення пломби) та розкриття порожнини зубів різних груп; - вибір засобів для зупинки кровочечі; - медикаментозні засоби для антисептичної обробки порожнини зуба при вітальній ампутації; - обґрунтування вибору лікувальних прокладок для накладання на куксу пульпи; - послідовність відновлення дефекту коронки зуба пломбувальними матеріалами різних груп.	
21.	Обстеження пацієнта та діагностика симптоматичних незворотних форм пульпіту (гострого дифузного та гнійного пульпіту). Курація пацієнта з незворотними формами пульпіту з заповненням розширеної медичної карти стоматологічного хворого*. - суб'єктивне обстеження (опитування) пацієнта з незворотними формами симптоматичного пульпіту: характеристика больового синдрому, виявлення анамнезу захворювання; - об'єктивне клінічне обстеження пацієнта з незворотними формами симптоматичного пульпіту; - внутрішньосиндромна диференціальна діагностика незворотних форм пульпіту; - позасиндромна диференціальна діагностика незворотних форм пульпіту; - курація пацієнта з незворотними формами симптоматичного пульпіту з заповненням розширеної медичної карти стоматологічного хворого*.	2
22.	Лікування пацієнта з пульпітом методом вітальної екстирпації: послідовність та особливості проведення етапів, помилки та можливі ускладнення. - обґрунтування вибору методу вітальної екстирпації для лікування пульпіту; - послідовність етапів лікування методом вітальної експірації; - вибір методу та проведення знеболення при лікуванні пульпіту	2

	методом вітальної екстирпації; - накладання кофердаму для проведення ізоляції операційного поля; - проведення препарування каріозної порожнини (трепанациї, видалення пломби) та розкриття порожнини зуба; - пошук вусть корневих каналів різними методами; - застосування лікарських речовин антисептичної та гемостатичної дії; - проведення інструментальної обробки корневих каналів ручними інструментами; - вибір силера при пломбуванні корневих каналів; - проведення пломбування корневих каналів методом центрального штифта та латеральної конденсації гутаперчі; - оцінка рентгенологічного контролю якості пломбування корневих каналів; - ефективність та ускладнення при лікуванні пульпіту методом вітальної екстирпації. - послідовність відновлення дефекту коронки зуба пломбувальними матеріалами різних груп.	
23.	Обстеження хворого та діагностика хронічних форм пульпіту (фіброзний, гіпертрофічний, гангренозний, конкрементозний). Загострення хронічного пульпіту: причини, клініка, діагностика. - суб'єктивне обстеження (опитування) пацієнта з хронічними формами пульпіту: характеристика больового синдрому, виявлення анамнезу захворювання; - об'єктивне клінічне обстеження пацієнта з хронічними формами пульпіту; - внутрішньосиндромна диференціальна діагностика хронічних форм пульпіту; - позасиндромна диференціальна діагностика хронічних форм пульпіту; - курація пацієнта з хронічними формами пульпіту з заповненням розширеної медичної карти стоматологічного хворого*.	2
24.	Лікування пацієнта з пульпітом методом девітальної екстирпації: послідовність та особливості проведення етапів, помилки та можливі ускладнення. - обґрунтування вибору методу девітальної екстирпації для лікування пульпіту; - послідовність етапів ендодонтичного лікування методом девітальної експірації; - правила накладання девіталізуючих паст, можливі ускладнення; - проведення інструментальної обробки корневих каналів ротаційними інструментами; - пломбування корневих каналів методом конденсації розігрітої гутаперчі (система Термофіл, методика безперервної хвилі тощо); - оцінка рентгенологічного контролю якості пломбування корневих каналів; - ефективність та ускладнення при лікуванні пульпіту методом девітальної екстирпації.	2
25.	Обстеження хворого та діагностика загострення хронічних	

	форм пульпіту - суб'єктивне обстеження (опитування) пацієнта з загостренням хронічного фіброзного пульпіту: характеристика больового синдрому, виявлення анамнезу захворювання; - суб'єктивне обстеження (опитування) пацієнта з загостренням хронічного гангренозного пульпіту: характеристика больового синдрому, виявлення анамнезу захворювання; - суб'єктивне обстеження (опитування) пацієнта з загостренням хронічного конкрементозного пульпіту: характеристика больового синдрому, виявлення анамнезу захворювання; - об'єктивне клінічне обстеження пацієнта з загостренням хронічних форм пульпіту; - внутрішньосиндромна диференціальна діагностика гострих та загострених форм пульпіту; - позасиндромна диференціальна діагностика загострення хронічних форм пульпіту;	
26.	Лікування пацієнта з пульпітом методом девітальної ампутації та комбінованим методом: послідовність та особливості проведення етапів, помилки та можливі ускладнення. Ефективність методів. - обґрунтування вибору девітальної ампутації і комбінованого методів для лікування пульпіту; - послідовність етапів ендодонтичного лікування методом девітальної ампутації; - правила накладання девіталізуючих паст, можливі ускладнення; - послідовність етапів ендодонтичного лікування девітальним комбінованим методом; - вибір силера для пломбування поганопрохідних кореневих каналів; - проведення муміфікації пульпи в непрохідних кореневих каналах; - оцінка ефективності та попередження ускладнень при лікуванні пульпіту методами девітальної ампутації та комбінованим.	
27.	Клінічна конференція (розбір клінічних кейсів) «Помилки та ускладнення при діагностиці і лікуванні пульпіту» **	2
	Змістовний модуль 4. Діагностика та лікування періодонтиту.	
28.	Обстеження пацієнта та діагностика гострих форм верхівкового періодонтиту інфекційного та неінфекційного походження. Курація пацієнта з гострими формами верхівкового періодонтиту з заповненням розширеної медичної карти стоматологічного хворого*. - суб'єктивне обстеження (опитування) пацієнта з гострими формами верхівкового періодонтиту інфекційного походження: характеристика больового синдрому, виявлення анамнезу захворювання; - суб'єктивне обстеження (опитування) пацієнта з гострими формами верхівкового періодонтиту неінфекційного походження: характеристика больового синдрому, виявлення анамнезу захворювання; - об'єктивне клінічне обстеження пацієнта з гострими формами верхівкового періодонтиту; - внутрішньосиндромна диференціальна діагностика гострих форм	2

	періодонтиту; - позасиндромна диференціальна діагностика гострих форм періодонтиту; - курація пацієнта з гострими формами верхівкового періодонтиту з заповненням розширеної медичної карти стоматологічного хворого*.	
29.	Обстеження пацієнта та діагностика асимптоматичних (хронічних) форм верхівкового періодонтиту. Рентгенологічні ознаки патологічних процесів твердих тканин зуба та періапикальної ділянки. Курація пацієнта з хронічними формами верхівкового періодонтиту з заповненням розширеної медичної карти стоматологічного хворого*. - суб'єктивне обстеження (опитування) пацієнта з хронічними формами верхівкового періодонтиту: типові скарги, виявлення анамнезу захворювання; - об'єктивне клінічне обстеження пацієнта з хронічними формами верхівкового періодонтиту; - рентгенологічні ознаки остеопору, остеосклерозу, деструкції кісткової тканини, гіперцементозу; - оцінювання та опис рентгенівського знімка хворих на різні форми верхівкового періодонтиту; - аналіз та оцінювання комп'ютерної томографії щелеп при діагностиці періодонтиту; - внутрішньосиндромна диференціальна діагностика хронічних форм періодонтиту; - позасиндромна диференціальна діагностика хронічних форм періодонтиту.	2
30.	Обстеження пацієнта та діагностика загострення хронічних форм верхівкового періодонтиту, верхівкового періодонтиту, ускладненого періоститом. - суб'єктивне обстеження (опитування) пацієнта з загостренням хронічних форм верхівкового періодонтиту: типові скарги, виявлення анамнезу захворювання; - об'єктивне клінічне обстеження пацієнта з загостренням хронічними формами верхівкового періодонтиту; - діагностика ускладнення періодонтиту періоститом; - оцінювання та опис рентгенівського знімка хворих з загостренням верхівкового періодонтиту; - аналіз та оцінювання комп'ютерної томографії для оцінки стану зубів та періапикальних тканин; - внутрішньосиндромна диференціальна діагностика загострення хронічних форм періодонтиту; - позасиндромна диференціальна діагностика загострення хронічних форм періодонтиту.	2
31.	Відмінності ендодонтичного лікування різних форм верхівкового періодонтиту. Методи впливу на заапикальне вогнище інфекції та стимуляції остеогенезу. - особливості поетапного лікування гострих форм верхівкового періодонтиту інфекційного походження; - надання невідкладної допомоги пацієнту з гострим гнійним	2

	верхівковим періодонтитом та загостреними формами періодонтиту; - проведення антидот-терапії гострого медикаментозного періодонтиту; - вибір тактики лікування гострого травматичного періодонтиту в залежності від виду травми; - методи впливу на заапикальне вогнище інфекції та стимуляції остеогенезу при деструктивних формах періодонтиту; - використання нетвердіючих паст для тимчасового пломбування кореневих каналів; - призначення фізіотерапевтичних методів в комплексному лікуванні верхівкового періодонтиту; - особливості пломбування кореневих каналів при лікуванні періодонтиту; - оцінка ефективності та попередження ускладнень при лікуванні періодонтиту; - вибір варіанту та проведення відновлення коронки зубів після ендодонтичного лікування.	
24.	Клінічна конференція (розбір клінічних кейсів) «Сучасні тренди ендодонтичного лікування різних форм верхівкового періодонтиту» **. Захист практики.	2
	Разом	48

* Примітка: курсивом виділені завдання по курації пацієнтів зі стоматологічними захворюваннями для написання розширених медичних карт стоматологічного хворого. Для їх оформлення виділяються додаткові 2 год самостійної роботи.

**Примітка: теми, за які обов'язково має бути отримана позитивна оцінка.

Самостійна робота

Самостійна робота студентів передбачає:

- Підготовка до практичних занять
- Заповненням розширених медичних карт стоматологічного хворого.
- Підготовка до клінічних конференцій

Індивідуальні завдання

1. Створення презентацій для виступу на клінічних конференціях по:
 - діагностиці та лікуванню захворювань твердих тканин зуба каріозного та некаріозного походження, захворювань ендодонта;
 - диференційній діагностиці стоматологічних захворювань у клініці терапевтичної стоматології.
2. Підготовка наукових студентських робіт та доповіді на наукових студентських конференціях.
4. Участь у фахових студентських олімпіадах з дисципліни.
5. Участь у конкурсах професійної майстерності.

Система поточного та підсумкового контролю

Оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти включає вхідний, поточний та підсумковий контроль знань, умінь і навичок. При

цьому використовуються стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти (таблиця 1).

Таблиця 1. Стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти в ПДМУ

За 4-бальною шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	A	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	B	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	C	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково-педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
3 (задовільно)	D	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє не менш ніж 65% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	E	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні. володіє не менш ніж 60% знань з теми як під час

		опитування, та усіх видів контролю.
2 (незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.

Оцінювання поточної навчальної діяльності проводиться науково-педагогічними працівниками кафедри під час практичних занять. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між науково-педагогічним працівником та здобувачем вищої освіти у процесі навчання і формування навчальної мотивації здобувачів вищої освіти. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як науково-педагогічним працівником – для коригування технологій, методів і засобів навчання, так і здобувачами вищої освіти – для планування самостійної роботи. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, вирішення тестів та ситуаційних завдань, оцінки виконання маніпуляцій, оцінки виступів здобувачів вищої освіти при обговоренні питань наклінічних конференціях тощо. По завершенню вивчення тем модуля розраховується середнє арифметичне значення оцінки та переводиться у бали відповідно табл. 2.

Таблиця № 2. Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК, екзамен, та традиційній чотирьохбальній оцінці.

Середній бал за поточну успішність (А)	Бали за поточну успішність з модуля (А * 24)	Бали за ПМК з модуля (А*16)	Бали за модуль та/або екзамен (А*24 + А*16)	Категорія ЄКТС	За 4-бальною шкалою
2	48	32	80	F FX	2 Незадовільно
2,1	50	34	84		
2,15	52	34	86		
2,2	53	35	88		
2,25	54	36	90		
2,3	55	37	92		
2,35	56	38	94		

2,4	58	38	96			
2,45	59	39	98			
2,5	60	40	100			
2,55	61	41	102			
2,6	62	42	104			
2,65	64	42	106			
2,7	65	43	108			
2,75	66	44	110			
2,8	67	45	112			
2,85	68	46	114			
2,9	70	46	116			
2,95	71	47	118			
3	72	50	122			
3,05	73	50	123			
3,1	74	50	124			
3,15	76	50	126			
3,2	77	51	128			
3,25	78	52	130	Е	3 задовільно	
3,3	79	53	132			
3,35	80	54	134			
3,4	82	54	136			
3,45	83	55	138			
3,5	84	56	140	D		
3,55	85	57	142			
3,6	86	58	144			
3,65	88	58	146			
3,7	89	59	148			
3,75	90	60	150			
3,8	91	61	152			
3,85	92	62	154			
3,9	94	62	156			
3,95	95	63	158			
4	96	64	160	C	4 добре	
4,05	97	65	162			
4,1	98	66	164			
4,15	100	66	166			
4,2	101	67	168			
4,25	102	68	170			
4,3	103	69	172			
4,35	104	70	174			
4,4	106	70	176			
4,45	107	71	178			
4,5	108	72	180	B		
4,55	109	73	182			
				A		5 відмінно

4,6	110	74	184		
4,65	112	74	186		
4,7	113	75	188		
4,75	114	76	190		
4,8	115	77	192		
4,85	116	78	194		
4,9	118	78	196		
4,95	119	79	198		
5	120	80	200		

Причини незарахування вивчення модуля можуть бути наступні:

а) здобувач вищої освіти має невідпрацьовані пропуски занять;

б) здобувач вищої освіти відвідав усі заняття, але не набрав мінімальної кількості балів за поточну навчальну діяльність;

здобувач вищої освіти відвідав усі практичні заняття, набрав мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не оформив належним чином медичні карти наданих стоматологічних пацієнтів, не надав звіт про проходження практики.

Здобувач вищої освіти має право на перескладання модулю з дозволу завідувача кафедри після ліквідації пропущених занять, до оформлення необхідної документації. Після перескладання кафедра інформує деканат про ліквідацію заборгованості (відсутність «нб», середній бал успішності 3,0 і більше). Не перескладання здобувачем вищої освіти модуля 1 «Навчальна практика (клінічне навчання) з терапевтичної стоматології» до початку нового семестру є підставою для повторного навчання чи відрахування. За дозволом ректора чи першого проректора академії окремим здобувачам вищої освіти може бути індивідуально визначений додатковий термін складання (перескладання) модулю.

Підсумкова семестрова атестація - немає

Оцінка з дисципліни. Оцінка з дисципліни «Навчальна практика (клінічне навчання)» виставляється за традиційною (національною) 4-бальною шкалою на основі середньої кількості балів за всі модулі, що передбачені програмою дисципліни.

Шкала переведу середньої кількості балів за всі модулі, що передбачені програмою з дисципліни, у традиційну оцінку за 4-бальною шкалою дисциплін та для всіх кафедр є єдиною (таблиця 3).

Оцінка з дисципліни не виводиться (не конвертується) в оцінки ECTS.

Оцінка з дисципліни виставляється студенту не пізніше ніж на наступний робочий день після останнього підсумкового модульного контролю лише в тому разі, якщо здобувач вищої освіти має всі зараховані модулі.

Таблиця 3. Переведення середньої кількості балів за всі модулі, що передбачені програмою з дисципліни, у традиційну оцінку за 4-бальною шкалою

Середня кількість балів за всі модулі дисципліни	Традиційна оцінка за 4-бальною шкалою
122 – 139,99	3
140 – 179,99	4
180 – 200	5

Студент, який протягом вивчення дисципліни успішно склав усі модулі, має право підвищити оцінку за традиційною 4-бальною шкалою та оцінку ECTS з дисципліни винятково з дозволу ректора або першого проректора лише на випускному курсі.

Методи навчання

При вивченні модуля 1 «Навчальна практика (клінічне навчання) з терапевтичної стоматології» використовуються наступні методи навчання:

- вербальні (пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж);
- наочні (спостереження, ілюстрація, демонстрація);
- практичні (різні види вправлення, проведення експерименту, практики).
- пояснювально-ілюстративні або інформаційно-рецептивні, які передбачають пред'явлення готової інформації викладачем та її засвоєння студентами;
- репродуктивний, в основу якого покладено виконання різного роду завдань за зразком;
- метод проблемного викладу, котрий полягає в тому, що викладач ставить проблему і сам її вирішує, демонструючи протиріччя, якими характеризується процес пізнання, при цьому завдання студентів полягає в контролюванні послідовності викладення матеріалу, суттєвості доказів, прогнозуванні наступних кроків викладача; цей МН реалізується шляхом навчання студентів на проблемних ситуаціях з метою успішної попередньої підготовки до майбутньої роботи в реальних умовах практичних лікувальних закладів;
- частково-пошуковий або евристичний, спрямований на оволодіння окремими елементами пошукової діяльності, наприклад: викладач формулює проблему, студенти – гіпотезу;
- дослідницький, сутність якого полягає у організації викладачем пошукової творчої діяльності студентів шляхом постановки нових проблем і проблемних завдань.

Також використовуються методи навчання:

- що забезпечують сприймання і засвоєння знань студентами (самостійна робота, інструктаж, консультація);
- для застосування знань і набуття й закріплення умінь і навичок (практичні заняття, контрольні завдання, робота в клініці, проведення практики);
- для перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок;
- для заохочення і покарання.

Максимальна ефективність навчання досягається за умови раціонального (системного) поєднання різних методів.

Методи контролю: усне опитування, опанування практичних навичок.

- за зв'язком з процесом навчання: включений і відстрочений;
- за часом реалізації: попередній (вихідний) — проводиться безпосередньо перед навчанням і дозволяє правильно оцінити початковий рівень знань студента та спланувати навчання; поточний — здійснюється на кожному занятті й дає змогу виявити рівень засвоєння окремих елементів навчального матеріалу;
- тематичний (етапний) рубіжний — проводиться після завершення певного етапу навчання; підсумковий — слугує для перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок з певної навчальної дисципліни.

Форми поточного контролю:

1. Усне опитування (фронтальне, індивідуальне, комбіноване), співбесіда.
2. Практична перевірка сформованих професійних умінь. Проводиться за результатами виконання практичної роботи наприкінці заняття.
3. Тестовий контроль.
4. Методи самооцінки та самоконтролю.

Практична перевірка застосовується для оцінки оволодіння системою практичних професійних умінь і навичок, і проводиться під час проведення практичних занять та клінічних конференцій. Така перевірка дає змогу виявити, якою мірою Здобувач вищої освіти усвідомив теоретичні основи цих дій та може використовувати їх на практиці.

Метод самоконтролю. Його суттю є усвідомлене регулювання студентом своєї діяльності задля забезпечення таких її результатів, які б відповідали поставленим завданням, вимогам, нормам, правилам, зразкам. Мета самоконтролю – запобігання помилкам і виправлення їх. Показник сформованості самоконтролю – усвідомлення студентом правильності плану діяльності та її операційного складу, тобто способу реалізації цього плану.

Метод самооцінки. Передбачає об'єктивне оцінювання студентом досягнутих практичних результатів.

Для формування здатності до самоконтроля і самооцінки викладач мотивує виставляння оцінки, пропонує студентові самому оцінити свою роботу. Дієвим засобом є й організація взаємоконтролю, рецензування робіт товаришів. При цьому Здобувачі вищої освіти ознайомлюються із нормами й критеріями оцінювання знань та практичних навичок. Взяття до уваги результатів самоконтролю і самооцінки знань викладачем при виставленні кінцевої оцінки робить їх вагомими, позитивно впливає на формування відповідальності за навчальну роботу, на виховання чесності, принципності, почуття власної гідності, дотримання принципів академічної доброчесності.

Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни ОК 37 «Навчальна практика (клінічне навчання)» Модуль 1 «Навчальна практика (клінічне навчання) з терапевтичної стоматології»;

2. Силабус для студентів з вивчення дисципліни ОК 37 «Навчальна практика (клінічне навчання)» Модуль 1 «Навчальна практика (клінічне навчання) з терапевтичної стоматології»;
3. Мультимедійні презентації чи навчальні кейси за темами практичних занять згідно плану;
4. Теоретичні питання та практичні завдання для контролю засвоєння змістових модулів;
5. Ситуаційні задачі з банку ліцензійного іспиту «Крок 2» до кожного практичного заняття з алгоритмами їх вирішення;
6. Перелік рекомендованої літератури за змістовими модулями.

15. Рекомендована література

1. Основна література:

Базова (наявна в бібліотеці ПДМУ)

1. Данилевський М.Ф., Борисенко А.В., Сідельникова Л.Ф., Несин О.Ф., Дікова І.Г. Терапевтична стоматологія. Карієс. Пульпіт. Періодонтит. Ротовий сепсис. Т.2. – 3-є вид. - Київ: ВСВ Медицина, 2020. - 592 с.
2. Терапевтична стоматологія: Підручник для студентів стоматологічного факультету вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації / За ред. Анатолія Ніколішина – Вид. 2-ге, виправлене і доповнене. – Вінниця: Нова Книга, 2012. – 680 с.
3. Терапевтична стоматологія: У 4 т. — Т. 2. Карієс. Пульпіт. Періодонтит. Ротовий сепсис: Підручник для мед. ВНЗ III—IV рів. акред. / За ред. А.В. Борисенка. - К.: Медицина, 2010. – 560 с.
4. Карієс зубів. Клінічна настанова, заснована на доказах. ДП «Державний експертний центр МОЗ України». Київ, 2024. – 66 с. https://www.dec.gov.ua/wpcontent/uploads/2024/05/2024_kn_kariyes_zubiv.pdf
5. Стандарт медичної допомоги. Карієс зубів. Наказ Міністерства охорони здоров'я України 23 травня 2024 року № 869. https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/smd_869_23052024.pdf

Допоміжна

1. Алгоритми практичних навичок з пропедевтики терапевтичної стоматології: навчальний посібник. / І.М. Ткаченко, І.Я. Марченко, М.А. Шундрик та ін. - Полтава: ТОВ «АСМІ», 2020 р. - 172 с. Algorithms of Practical Skills in Propaedeutics of Therapeutic Dentistry / Tkachenko I.M., Marchenko I.Y., Shundrik M.A. – Poltava: “ASMI”, 2021. – 160 p.
2. Батіг В.М. Систематизоване викладення змісту навчальної дисципліни «Терапевтична стоматологія». Навчальний посібник. / В.М.Батіг, В.І.Струк. – Чернівці, 2016. – 227 с.
3. Bobyriov V.M. «Pharmacotherapy in dentistry»: навчальний посібник. Vinnytsia: Nova Knyha, 2020.
4. Борисенко А.В. Стоматологічні захворювання: терапевтична стоматологія: підручник / А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.В. Линовицька та ін.; за ред. А.В. Борисенка. - К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 664 с.

5. Borysenko A.V. Dental caries. Pulpitis. Apical periodontitis. Oral sepsis / Edited by A.V.Borysenko: L.F. Sidelnikova, O.F.Nesun, Zh.I.Rakhniy, I.G.Dikova, Yu.G.Kolenko, L.V.Lynovytska etc.. - O.: Astro, 2015. - 314p.
6. Borysenko A.V. Operative Dentistry Endodontics in 2 volumes. volume 1. – K.: AUS Medicine Publishing, 2016. – 384 p.
7. Галузовий медико-економічний стандарт надання стоматологічної допомоги на I, II та III рівнях: Амбулаторна допомога / [К.М. Косенко, Ю.М. Бахуринський, В.Я. Скиба та ін.]. – Одеса: Астропринт, 2000. – 384 с.
8. Додаткові методи обстеження у стоматології: навчальний посібник / Гасюк Н.В., Черняк В.В., Клітинська В.В. та ін. – Тернопіль, 2017. – 120 с.
9. Ковальов Є.В. Обстеження хворого та діагностика одонтопатології в клініці терапевтичної стоматології: навчально-методичний посібник / Є.В. Ковальов, І.Я. Марченко, М.А. Шундрик. – Полтава, 2005. – 124 с.
10. Ковальов Є.В. Періодонтит: навчальний посібник / Є.В. Ковальов, М.А. Шундрик, І.Я. Марченко. – Полтава, 2004. – 161 с.
11. Ковальов Є.В. Пульпіт. Патоморфологія. Клініка. Лікування: учбов. посібник / Є.В. Ковальов, В.М. Петрушанко, А.І. Сидорова. – Полтава, 1998. – 119 с.
12. Мащенко І.С. Лікування і профілактика карієсу зубів: навчальний посібник / І.С.Мащенко, Т.П. Кравець. – Дніпропетровськ: АРТ-Прес, 2003. – 307с.
13. Мельничук Г.М. Практична одонтологія: курс лекцій із карієсу та некаріозних уражень зубів, пульпіту і періодонтиту: навчальний посібник / Г.М. Мельничук, М.М. Рожко. – Івано-Франківськ, 2003. – 392 с.
14. Пропедевтика терапевтичної стоматології [Текст]: підруч. для студ. стом. факул. вищ. навч. закл. МОЗ України / Марченко І.Я., Назаренко З.Ю., Павленко С.А. та ін.; під заг. ред. Ткаченко І.М.; ВДНЗУ «УМСА» – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2016 р. – 439 с.
15. За ред. М.М. Рожко «Стоматологія»: у 2 кн.:Кн.2.:підручник. Київ: Медицина, англ., 2018
16. CariesCare practice guide: consensus on evidence into practice. Stefania Martignon, Nigel B. Pitts, Guy Goffn, Marco Mazevet, Gail V. A. Douglas, J. Tim Newton, Svante Twetman, Christopher Deery, Sophie Doméjean, Anahita Jablonski-Momeni, Avijit Banerjee, Justine Kolker, David Ricketts, Ruth M. Santamaria. British dental journal, volume 227, No. 5, September 13, 2019. - P. 353-362.
17. Естетична стоматологія. Щорічник (гр. авторів). – Л.: Гал-Дент, 2014.
18. Fejerskov O., Kidd E.M. Dental caries. / O. Fejerskov, E.M. Kidd. - Oxford Univercity Press; 2016. - 208 p.
19. Kidd E. Essential of Dental Caries. / E. Kidd, O. Fejerskov. - Oxford Univercity Press, 2016. - 208 p.
20. Magne P. Bonded Porcelain Restorations in the Anterior Dentition: A Biomimetic Approach / Pascal Magne, Urs Besler. - Quintessence Publishing Co,Inc; 2013. - 406 p.
21. Manauta J. Layers: An Atlas of Composite Resin Stratification, 1 edition / Jordi Manauta. - Quintessence Publishing Co,Inc; 2013. - 444 p.

22. Ming-yu Li Contemporary Approach to Dental caries / Li Ming-yu. – Rijeka; 2012. – 478 p.
23. Summitt J. Fundamentals of Operative Dentistry: A Contemporary Approach, 4 edition / James Summitt. - Quintessence Publishing Co,Inc, 2013. - 600 p.
24. Pitts N. Detection, Assessment, Diagnosis and Monitoring of Caries. / Nigel Pitts. - Karger, 2016.-376 p.
25. Terry D. Esthetic and Restorative Dentistry: Material Selection & Technique, 2 edition / Douglas A. Terry Willi Geller. - Quintessence Publishing Co,Inc, 2013. - 752 p.
26. Мацей Жаров, Камило Д&арос; арканжело и др. – Л.:ГалДент, 2014. - 336 с.
27. Cohenca N. Disinfection of Root Canal Systems: The Treatment of Apical Periodontitis / Cohenca Nestor. - Wiley-Blackwell, 2014. - 376 p.
28. Hargreaves K. Cohen's Pathways of the Pulp, 11th Edition / Kenneth M. Hargreaves. - Elsevier Canada; 2015. - 928 p.
29. Summitt J. Fundamentals of Operative Dentistry: A Contemporary Approach, 4 edition / James Summitt. - Quintessence Publishing Co,Inc, 2013. - 600 p.
30. Torabinejad M. Endodontics: Principles and Practice, 5 edition / Mahmoud Torabinejad, Ashraf Fouad. - Elsevier Canada, 2014. - 496 p.
31. Nairn Wilson and Stephen Dunne Manual of Clinical Procedures in Dentistry // Wiley-Blackwell. – 2018. – 577 p.
32. F. Schwendicke, Jo Frencken, N. Innes Caries Excavation: Evolution of Treating Cavitated Carious Lesions // Karger. – 2018. -- 190 p.
33. Vimal K Sikri Dental Caries // CBS Publishers & Distributors – 2017. -- 780p.
34. Zhou Xuedong Dental Caries // Springer--- 2016. -- 187 p.
35. Sturdevant's Art and Science of Operative Dentistry / seventh edition // Elsevier – 2019. -- 699 p.
36. Carlos Rocha Gomes Torres Modern Operative Dentistry // Springer — 2020. – 720 p.
37. Pickard's Guide to Minimally Invasive Operative Dentistry / tenth edition // Oxford University Press. – 2015. – 197 p.
38. Bennett T. Amaechi Dental Erosion and Its Clinical Management // Springer. --2015. -- 318 p.
39. Ece Eden Evidence-Based Caries Prevention // Springer. – 2016. --196 p.
40. Edwina Kidd, Ole Fejerskov Essentials of Dental Caries / fourth edition // Oxford University Press. – 2016. – 209 p.
41. Jorge Perdigão Tooth Whitening An Evidence-Based Perspective // Springer. – 2016. -- 268 p.
42. Linda Greenwall Tooth whitening techniques / Second Edition // CRC Press. – 2017. – 367 p.
43. Hargreaves, Harold E. Goodis, Franklin R. Tay Seltzer and Bender's Dental Pulp. Second Edition / edited by Kenneth M. // Quintessence Publishing. – 2012. -- 512 p.

44. Louis H. Berman, Kenneth M. Hargreaves, Ilan Rotstein Cohen's Pathways of the Pulp / Twelfth edition // Elsevier. – 2021. -- 3488 p.
45. Thomas Kvist Apical Periodontitis in Root-Filled Teeth. Endodontic Retreatment and Alternative Approaches // Springer International Publishing. – 2018. -- 140 p.
46. Ilan Rotstein, John I. Ingle Ingle's Endodontics 7 // PMPH-USA. – 2019. -- 1271 p.
47. Mahmoud Torabinejad, Ashraf F. Fouad, Shahrokh Shabahang Endodontics. Principles and Practice / Sixth edition // Elsevier. – 2021. -- 501 p.
48. V. Gopikrishna Grossman's endodontic practice / 14th edition // Wolters Kluwer Health. – 2021. -- 517 p.
49. Nestor Cohenca Disinfection of Root Canal Systems. The Treatment of Apical Periodontitis // John Wiley. -- 2014. -- 371 p.
50. Bobby Patel Endodontic Diagnosis, Pathology, and Treatment Planning. Mastering Clinical Practice // Springer. – 2015. -- 323 p.
51. Bettina Basrani Endodontic Irrigation. Chemical Disinfection of the Root Canal System // Springer. – 2015. -- 325 p.
52. Bettina Basrani Endodontic Radiology / Second Edition // John Wiley. – 2012. -- 446 p.

16. Інформаційні ресурси

- <http://www.nature.com/bdj/journal/v213/n9/abs/sj.bdj.2012.1007.html?foxtrotcallback=true>
- https://www.ncbi.nlm.nih.gov/labs/journals/pract-periodontics-aesthetic/?issue=9002247_000012_000008
- http://www.quintpub.com/journals/ejed/journal_contents.php?journal_name=EJED¤t=1#.WcqsZdSLSt8
- [http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/\(ISSN\)1708-8240](http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/(ISSN)1708-8240)
- <http://www.scadent.org/node/9>
- <http://eurendodj.com/eng/sayfalar/97/Aims-and-Scope>
- [http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/\(ISSN\)1365-2591](http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/(ISSN)1365-2591)
- [http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/\(ISSN\)1747-4477](http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/(ISSN)1747-4477)
- <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3881297/>
- <http://journals.sbmu.ac.ir/iej>
- <http://www.jendodon.com/>
- https://www.researchgate.net/publication/259722825_Pathogenesis_of_Apical_Periodontitis_a_Literature_Review
- http://dental-ss.org.ua/load/kniga_stomatologia/terapevticheskaja/8
- http://stomatbook.blogspot.com/p/blog-page_14.html
- http://nashol.com/2011041354397/propedevtika-stomatologicheskikh_zabolevanii-skorikova-l-a-volkov-v-a-bajenova-n-p.html
- <http://www.booksmed.com/stomatologiya/2393-propedevtika-stomatologicheskikh-zabolevaniy-skorikova.html>
- http://dental-ss.org.ua/load/kniga_stomatologia/terapevticheskaja/8
- http://stomatbook.blogspot.com/p/blog-page_14.html

- <http://www.booksmed.com/stomatologiya/153-terapevticheskaya-stomatologiya-borovskij.html>
- https://discovery.dundee.ac.uk/ws/portalfiles/portal/41496491/Author_AcceptedManuscript.pdf
- https://www.dec.gov.ua/wpcontent/uploads/2024/05/smd_869_23052024.pdf

Розробники: д.мед.н., професор **Ткаченко І.М.**,
к.мед.н., доцент **Марченко І.Я.**